

Leven alsof je alle tijd van de wereld hebt

Recensie door Machiel Jansen

De wereld wordt steeds kleiner. Iemand bij Philips vertelde laatst dat ze daar een kaart hadden gemaakt die in plaats van afstand reistijd liet zien. Ze hadden Eindhoven als het centrum genomen en hoe verder iets op deze kaart van Eindhoven vandaan lag, hoe langer de reistijd (met de auto) er naar toe was.

Een reistijdkaart ziet er heel vreemd uit. Als ik bijvoorbeeld vanaf het kantoor waar ik werk in Amsterdam naar Londen wil reizen doe ik er minstens twee uur over voordat ik een vliegtuig op Schiphol in stap. Vervolgens doe ik er minder dan twee uur over om in Londen uit te stappen. Op een reistijdkaart ligt Londen dus dichterbij Schiphol dan bij Amsterdam. En Schiphol zelf moet een enorme vlek op de kaart zijn die weergeeft hoe ellendig lang je er moet wachten voordat je kilometers mag maken.

Wie ver reizen wil, moet al gauw wachten. Wachten op luchthavens, op treinen, bussen, in de file en bij grenscontroles. Het zijn juist de plaatsen waar je niet wilt stilstaan die al wachtend groter worden. De wereld zelf wordt steeds kleiner maar dat is alleen zo voor de reiziger die op wil schieten en in beweging blijft. Wie alle tijd van de wereld heeft en regelmatig, ongedwongen stil staat maakt de wereld juist groter.

Langzaam, bijna stilstaand reizen is een kunst die niet veel mensen beheersen. Voor wie wil weten hoe dat moet, is er het boek *De wegen van de wereld* van de Zwitser Nicolas Bouvier. Bouvier maakte samen met zijn vriend Thierry Vernet begin jaren vijftig in een klein Fiatje een reis van Bosnië, via Turkije naar Iran, Pakistan en uiteindelijk India.

De afstand en richting van de tocht doen een beetje denken aan die beroemde reis uit de oudheid, die van Alexander de Grote. Maar bij nadere beschouwing is de reis van Bouvier in veel opzichten totaal tegengesteld aan die van de beroemde Macedonische veldheer. Waar Alexander er op uit ging om de wereld te veroveren, laat Bouvier zich juist veroveren door de wereld. En terwijl Alexander te voet met een leger de grenzen van de bekende wereld verlegt, daar reist Bouvier in een Fiatje met zijn vriend door steden en dorpen alsof het zijn thuis is. Waar nodig blijven ze langer, om te kunnen werken voor de kost en om de reis weer te kunnen voortzetten.

De wegen van de wereld is inmiddels een klassieker van de reisliteratuur geworden, maar je kunt je afvragen of de beschrijving van de reis zelf, het boek zo goed maakt. Bouvier is prachtig in staat om op onverwachte momenten stil te staan en je mee te voeren in een bijna dromerige toestand. Er gaat vanaf de eerste bladzijde iets betoverends uit van zijn zinnen en het is moeilijk de vinger op de details te leggen en te beschrijven waar dit 'm nu in zit.

De reis speelt natuurlijk wel een rol in de betovering die Bouvier de lezer laat ondergaan, maar het zijn niet de gebeurtenissen, de avonturen of de bezienswaardigheden die zijn aandacht trekken. De decors van zuidelijke en verre landschappen en culturen geven de beschrijvingen een romantische glans. En ook de tijd waarin de reis plaats vond, de jaren vijftig van de twintigste eeuw, voegen iets van nostalgie toe.

Bovendien, Bouvier en zijn vriend Thierry zijn jong. Het jeugdige enthousiasme en het verlangen kunstenaar, schrijver te worden en de wereld te zien, spat van de bladzijden. De tekeningen die Thierry tijdens de reis maakten zijn dan ook in het boek opgenomen. Het zijn naïeve, ietwat gedateerde zwart-wit afbeeldingen die door hun eenvoud en hun plaats in het boek je sympathie weten te winnen.

De beste delen van het boek zijn die waarin het tweetal langer in een plaats verblijft, om er in primitieve omstandigheden te leven en wat geld te verdienen voor het vervolg van de reis. Bouvier beschrijft de omgeving, de mensen waarmee hij leeft, de pogingen geld met lezingen te verdienen, en tal van dagelijkse, op zich onopmerkelijke gebeurtenissen. Hij doet echter met een uitzonderlijke intensiteit die het lezen erg aangenaam maken.

Bouvier doet daarbij denken aan de Russische schrijver Konstantin Paustovskij die in zijn dagboeken af en toe hetzelfde effect teweeg weet te brengen. Beide schrijvers weten de natuur en de mensen om hen heen zo dromerig en liefdevol te beschrijven dat je er onwillekeurig in mee gezogen wordt. Maar Paustovskij's dagboeken bevatten ook het drama van de Russische geschiedenis, de oorlog en de revolutie. In *De wegen van de wereld* is er geen sprake van grote verhalen, er gebeurt vreemd genoeg niet zo veel.

Gebeurt er dan helemaal niets op de lange reis? Jawel. Thierry wordt een keer hardhandig beroofd maar Bouvier wijdt er maar een paar regels aan. En natuurlijk begeeft de Fiat het op een gegeven moment, maar ook dit is voor Bouvier geen reden om er een drama van te maken. Het enige voorval waar hij zich uitdrukkelijk over opwindt, vindt plaats tegen het einde van de reis. Een overrijverige schoonmaker heeft zijn reisaantekeningen voor vuil aangezien en weggegooid. Bouvier is in alle staten en gaat zelfs op de vuilnisbelt nog zoeken naar zijn verloren papieren. De uitkomst weten we al, want in het voorwoord is ons verteld dat Bouvier zo goed als alle aantekeningen kwijt is geraakt.

De plotselinge opwindings doet je wel beseffen dat het boek wel heel erg kabbelt. Eigenlijk is het net iets te lang. Bouvier kan prachtig schrijven, maar hier en daar zou er wel iets meer mogen gebeuren, een beetje meer drama hier en daar, zou geen kwaad kunnen. Maar de dromerige stijl is bij vlagen zo sterk en verslavend dat je dergelijke kritiek misschien helemaal niet moet uitspreken.

Als je dan al kritiek op dit boek moet hebben dan moet het gaan over de constructie die dit reisverslag, deels noodgedwongen is. Bouvier heeft na de reis drie jaar aan het boek gewerkt en hoewel het geheel overkomt als een spontane reisbeschrijving wordt de betovering af en toe onderbroken door wat verplicht aandoende geschiedenisjes. Over de landen, de culturen en de plaatsen die Bouvier bezoekt, leren we merkwaardig genoeg maar heel weinig.

Een opmerkelijke uitzondering is het gesprek dat Bouvier in Iran heeft met een Amerikaan die voor en met de lokale bevolking een school wil bouwen. De Amerikaan zit vol goede bedoelingen maar wordt niet vertrouwd. De bouwmaterialen verdwijnen spontaan, de lokale bevolking is niet

geïnteresseerd en het project mislukt dan ook volledig. Bouvier weet een prachtige analyse te geven van het hoe en waarom van deze mislukking. Natuurlijk draait alles om het wederzijdse onbegrip tussen de lokale bevolking en de Amerikanen. De les lijkt zo erg op de jongste ervaringen van de Amerikanen in Irak en Afghanistan dat de gedachte zich opdringt dat men nooit van de geschiedenis zal leren.

Stroever zijn de paragrafen die Bouvier thuis heeft ingevoegd en die feitelijke informatie over land of streek moeten geven. Hij had zich die moeite kunnen besparen. De schoonheid van *De wegen van de wereld* bestaat voor een groot deel juist uit de gedachte dat de waarde van het reizen niet afhangt van kennis van feitjes. Het is vooral een manier van kijken, van ervaren, van beleven van afstand en tijd, van leven alsof je alle tijd van de wereld hebt. Bouvier weet al reizend stil te staan terwijl je als lezer stilzit maar innerlijk beweegt. Meer mag je van een reisboek toch niet vragen.

De wegen van de wereld

Auteur: Nicolas Bouvier

Tekeningen van: Thierry Vernet

Vertaald door: Floor Borsboom

Verschenen bij: Uitgeverij Bas Lubberhuizen

Aantal pagina's: 381

Prijs: € 24,90